

הלכות פסח כימין תעג

תרחבנותא, (לד) פרוש, מיני עשבים קרים, (לה) מרור. ויוצאים בעלין שלחן ובקלקחן, (לו) לאכל לא (יז) בשרש, מאלא שפעלין אין יוצאין (לא) אלא איסורן הם לחים, ובקלקחים יוצאים בין לחים בין יבשים, (לח) לאכל לא פרושים (לט) ולא שלוקים ולא מבשלים. (מ) וכלם מצטרפים (יא) מא) לכבדת, שהוא השעור שלחם. ינעקר המצוה (מב) בתורת, ואם אין לו תורת, (מג) יתזור אחר ראשון ראשון כפי

ל הפחות טימיו דשם
הבנ והם המיין מן
טמאא ב שם במשקח
ס שם בממא
ע הפחות טימיו

באר היטב

יכולים לאכל אפלו היצי וח טהט חרפה וטבלין מצות מרור, עכ"ל, ע"ש, וכן שמעתי מלוצו אחד, שבארץ לושא שהקדושת חמות קצור אצלם תורת ביומי ניסן והוא כפול ועב כמו מה שאנו קורין בקדושת אלו היי"פ שילטיין ואמלין אותו זה המין למרור. ועין חיי: (יז) בשרש. פי שרש קטנים המתפצלים לכאן ולכאן, אכל שרש הגדול שבו עומד הנק הוא בקל קלח. מהרי"ר. ועין ט"ז: (יא) לכבדת. זהו פטו חצי ביצת תרגלת. וצריך שיעור זה בשלמות מלכו תנח שבין העלים כפי סימן חפן, ויש לזהר פנה. דאל"כ היי ברובה לבטלה פתן שמבנה על אכילתו טין מרור שעב עליי בחרו: ואם אינן לו כלל, עכ"פ לאכל קעט או

שערי תשובה

יוצאין בו, והי"ם אין להקל פתן שפותרין ממא קריין¹ ומתמיון אכנה לא פרושים, ובשעת הדחק יש להקל פתן דבלא"ה תח"י מכל כבוש בתיב, ואף שהאחרונים חלקו עליו ט"מ בקריין לו לעקר סבת הסמיא. ע"ש שכתבם וקרויים נהגים לצאת ידי חובת פתן בקריין לכול וחסון פתן שעינו ראות שעדין הוא מר"ה מאד, אם לא נשעור מנהל זמן אור שפטינו טעמו, שהסמכות וצא ונעקר טר לקחמו. וראי אין יוצאין בו כלל. ע"ש. והסמכור הקמיר לעצמו אכל לא לאתרים, כמט בדורות הקלו הלתי הפתן, שהקלת שהוא חר"ה קאר מדיק תרבה, ואם כי היא מקרא דאמרי לתי קלא שעיי: ומט באכילתו קל מה האפשר ונתמן וליה בה כות, ועין בשורת חיי שהביא

ואכילה בבצת טשעט. ומי שהוא חולה או איסטניס קטר לקח לו קטן

משנה ברתה

מצות מרור, לקדם מה דכתיב "על מצות ומריים יאכלהו". ועכשו שאין לנו פסת, מצות מרור (מא) אינו אלא מדרבנן. פ"ש שאין יוצאין במצוה גולה, וכו"ל בסימן תנר, ק"ף אין יוצאין במרור (גולא). ועל כן יש (מג) לנהר שלא יעקר ישראל בעצמו המרור מתקבע של ככר אף שהוא נחת לו רשות, דכתם צבורים גוללי אדבתא נינהו ועל קרקע אין שרף יאוש, ובדלקתן בסימן תרמט סעיף א בהג"ח⁴⁶, אלא יעקר העכו"ם בעצמו. ושייף או על זה שם יאוש, ואחר כך יקנה הישראל ממנו, דהיינו על ידי ניה יאוש ושנוי רשות: (לד) פרוש, מיני עשבים קרים. אכלהו קאי, ומשום שאין אני יודעין בכור איזה הם בלשוננו, לכך פתח בדרך כלל אכלהו שהם מינים קרים. וכתבו אחרונים, שמתמא הוא חריין⁴⁷ בלשוננו⁴⁸, ועל תורת פת החקיעקב וכן החכם צבי. שהוא מה שאנו קורין עאלאטיין⁴⁹: (לה) מרור. הוא גס"פ מין ירק מר הדיוג להם פ"ש מרור, על שם שהוא (מג) מר ביותר: (לו) לאכל לא בשרש. פרוש, שרשים (מד) קטנים המתפצלים לכאן ולכאן בתחתיתו או (מה) בצדדיו, אכל שרש הגדול שבו עומד הנק הוא הקלת. והנה בקדושתנו לאכל הוא ממא (והוא חריין⁵⁰). (מז) ויש לזהר שלא לאכל אותו שהוא שלם, שבמעט הוא סנה ואין בו מצוה, שמתמט חריפותו הוא מדיק גדול, ולכן צריך לפרו על רי"ב אייין⁵¹ ולהעמידו קף מגלה ואו מפיג חריפותו. והגרא הנהיג שלא לפרו אותו ק"מ ביאתו מבית הפנסה פדי שלא יפגי השעם, דאז אינו יוצא בו, אלא יקרא אותו אחר ביאתו⁵² וכספו עד התחלת הסדר ורקשתל פסת בשבת, ופרו אותו מבעוד יום ויניח בכ"ל וכספו עד התחלת הסדר, ואז יפיר אותו על קערה ועל ידי זה יפגי חריפותו, ואז ימעך אותו וישעור שיהיה בזית ויכול לאכלו בסוכה: (לי) אלא איסורן הם לחים. דיבשים אין בהם טעם מרור וברי הם כצפרא בצלקא, מה שאין פן בקלח, (מ) דמתוק שהוא עכו, אפלו הוא יבש אינו מפסיד טעמו. ועלין כמושיין, (מז) ויש אומרים שיוצאין בה, (מט) ויש שמחמירין אפלו בכמושיין:

שער הציון

(מא) גמרא: (מג) אחרונים: (מד) גמרא: (מה) חיי'אדם. וכן פתח החתומים טופר בשם רבותיו, וכן פתח בספר תשובה מאתה בשם רבו בעל נודע ביהודה, דלא בהגאון מליטא שרועה לומר דאין יוצאין בספר, וכן הוא גס"פ דעת הגרי"א שאוכלין אותו מפרך וכוו שמבאר בפנים: (מז) רש"י: (מח) הפה אף שהמגן אברתם חקיעקב כתבו דאין יוצאין בכמושיין, הוא מפני שלא ראו פנה דברי שארי ראשונים וסמכו על דברי ראשו שחולק על קנה ר"י ודקדקה שטביא ממגן אברתם מוטור ונתמכ"ם דקה סאלה רבה בפשיטות ודעתו לנקט, עין ש"ס. ובאמת ר"י לאו יחידה הוא, וברכ"י פתח גם העשור והראב"ן והרי"ב"א וכו"ש"י, וכן משפע קצת בריין יאות ובהדושי מקרים קלאו: (מט) רי"א בלש"י גופודים בשם הרדקאלי, ומגן אברתם חקיעקב: (נ) מגן אברתם ועלת שבת ושי"א: (נא) חקיעקב ותשובה פנים מאיות וברכ"י יוסף: (נב) אליה רבה ושערי תשובה: (נג) עין מגן אברתם ושי"א שלדעם ג'ון יותר לצאת בצלק, עין ש"ס טעמיהו: (נד) רש"י: (נה) גמרא: (נו) חקיעקב ושי"א: (מ) גמרא: (מז) תשובה חתומים טופר אחרונים סימן קלב: (מט) חקיעקב:

תרגום: 1 תנחן שלניו, 2 מין טסה, 3 טסה, 4 מנגרת, פסקיה.

Tel (France) : 01.80.91.62.91
Tel (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

הלכות פסח סימן תעג

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק לג]

כך אין יוצאין מרור גזול וכו', אין שך יאוש, וקדלקמן בסימן חרטט קעניף א בהג"ה⁴⁶⁶.

45) ובידיעבד כשהתברר לו שאכל מרור גזול, כתב בביה"ל לעיל (סי' תנד ס"ד ד"ה אין אדם) שנחלקו האחרונים אם יצא ידי חובתו, והוסף, שכשיקח מרור אחר לאכול כדי לצאת ידי חובה לכל הדעות, בחדי אין לברך עוד פעם.

ולענין אם יכול לברך על מרור גזול באופן שעשה בו שינוי תעל ידי זה קנאו, כתב במשנ"ב לעיל (סי' יא ס"ק לב) לגבי גזל ציצית ונתיאשו הבעלים ועשה בה שינוי, שאיט יכול לברך, ולכן כתב לעיל (סי' תנד ס"ק טו) לענין מצה גזולה שקנאה בשינוי, שלכתחילה לא יקח אותה לצאת בה ידי חובה, כיון שאינו יכול לברך עליה.

46) ומרור שקנאו מנכרי, האם יוכל לברך עליו, כתב לקמן (סי' תרמט ס"ק יב) לענין הדס שרשאי לברך עליו, ואף על פי שעל דבר גזול ודאי אי אפשר לברך כמבואר לעיל [בהערה הקדמת], מ"מ כיון שכאן אינו אלא חשש בעלמא, לא חוששים לכך לאחר שכבר קנה מהנכרי.

[משנ"ב ס"ק לז]

ששקמא הוא חריי"ן בלשוננו⁴⁷¹ וכו', שהיא מה שאנו קורין שאלאטי"ן⁴⁸¹.

47) וכן נהג החזו"א (דינים והנהגות פ"ז אות לו) לאכול חריי"ן, אמנם בשלא היה יכול לאכול חריי"ן, נהג לאכול חסה מרה קצת (הוט שני פסח פ"ז ס"ק טו).

ויש הנהגים (הובא בערוך השלחן ס"ד) לאכול משני המינים של המרור בידה. מאידך, דעת הגרי"י ויס (הגדה של פסח ה"ל ליל הסדר אות יב) שלא יאכל את שני המינים יחד, ומשום שאם חושש שמא אין אנו בקיאים מהו המרור שחייבו חז"ל, אם כן אם אחד מהם אינו מרור הרי מבטל הוא את טעם המין השני שהוא המרור [ראה משנ"ב (ס"ק מ)]. ולכן יאכלם בזה אחר זה, וכן דעת הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה פ"ט סמ"ח).

ולענין לאכול חריי"ן בשביעית, ראה מה שכתבנו בביה"ל לקמן (סי' תעה ס"ב ד"ה בטיבול).

48) והוא מה שנקרא בלשוננו 'חסה' (ביצחק יקרא), ואף חסה הגדולה בחממות, כתב הגר"ש וואנר (קובץ מבית לוי ח"ב ניסן עמ' נח) שהיא גידול רגיל וברכתה 'האדמה', ויוצאים בה ידי חובת מרור.

וכן חסה הנקראת 'חסה המסולסלת' שהיא מרה ושונה בגדולה ובקצוות העלים יש ארמונית והם מסולסלים, אך גידולה כחסה רגילה, דעת הגר"ש אלישיב (קובץ פסקים ותשובות להגר"מ גרוס, סי' ע אות א) שאפשר לצאת בה ידי חובה.

[משנ"ב ס"ק לו]

א"ל יקרר אותו אחר ביארתו⁴⁸¹.

49) וכשמפורר את החריי"ן ביום טוב, כתב לקמן (סי' תקד ס"ק יט) שצריך לעשות כן בשינוי קצת, וכשמפורר במגדרת שלא על גבי קערה אלא על המפה או על השולחן נקרא שינוי, ומנהג החזו"א (ארחות רבנו ח"ב עמ' עג) היה לפורר במגדרת בלי שינוי כלל, ובטעם הדבר ביאר הגרי"י קניבסקי, משום שנהג סדעת הגרי"א שלא לפורר קדם בואם מבית הכנסת, מחשש שתפוג הריפותו אם יפורר קדם לכן, ולכן יכול לפורר בלא שינוי.

[משנ"ב ס"ק לח]

דדקא אם בקלשן בהמ"ץ⁶⁰ וכו', שצריך יש בו טעם מרור⁶¹.

50) ושיעור הכבישה כשכובשן בחומץ, כתב לקמן (סי' תקכו ס"ק טו) שהוא שיעור זמן שיעמיד את המאכל על האש ויתחיל להרתוח, אבל צריך שהמאכל הכבש יהיה ראוי לאכילה בכבישה זו.

ובאופן שלוקח עלי חסה למרור, ובשביל לנקותם מתולעים צריך לשרותם בחומץ, כתבו בשו"ת מנחת יצחק (ח"ו סי' לא), ד"ה סי' סו אות ג) והגר"ש אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' נח אות כא) שיש בזה חשש כבוש, וכן שטעם החומץ יבטל את טעם המרור, ולכן יש לקחת את הקלחים של החסה, שאין צריכים לנקותם בחומץ, ומימי אם אין לו אלא עלים, כתב בשו"ת מנחת יצחק (שם) שיכול לסמוך ולהשרותם רגע אחד, אבל אם יש לו אפשרות לקחת את הקלחים שאינם צריכים בדיקה זו, ודאי שאין להקל בזה.

51) ואם הוציאו מהמים תוך המעט לעת, כתב השו"ע הרב (סכ"ט) שאף אם חזר ושורה אותו במים לכל הדיעות אינו נחשב כבוש, כיון שאינו שרוי במים כ"ד שעות רצופות.

[משנ"ב ס"ק לט]

מפני שאין בקם טעם מרור על-ידי זה⁶².

52) ואף שלענין חזרת יש אומרים שאפילו כשאין בה מרירות ויוצאים בה ידי חובה [ראה מה שכתבנו להלן (ס"ק מב)], ביאר הערוך השלחן (ס"ט) שהוא משום שכן הוא הטבע שלה, אבל מין שבתבנו יש בו מרירות תעל ידי הבישול הוא נפטר, הרי נשתנה משם גידולו ואינו ראוי למרור.

[משנ"ב ס"ק מ]

יש לקלם טעם מרירות מצטנףין⁶³.

53) אבל בעירוב דבר מר עם המרור, דעת הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה פסח פ"ט סמ"ז) שאף שנשאר בו טעם מרור לא יצא ידי חובה.

[משנ"ב ס"ק מא]

הוא קשעור חצי ביצה (וענין לקמן סימן תפ"ו⁶⁴). [אם מקנים המפנה בקלית, יראה לרחק אותם ב"תד⁶⁵].

54) שם (ס"ק א) כתב ששיעור חצי ביצה הוא לכתחילה, כיון שצריך לברך על המרור, אך אם הוא אדם חלש וקשה לו האכילה, רשאי לסמוך ולאכול רק שליש ביצה, כדן כל חיובי אכילה מדרבנן.

55) אבל בשלוקח חריי"ן, נהג החזו"א (דינים והנהגות פ"ז אות לו) שדיו משערים את שיעורם רק לאחר ריסוקם מבלי למעוך אותם.

[משנ"ב ס"ק מב]

וכן הוא גס"ן טבע תורת, שתחלה מתוק וסופה מר⁶⁶ וכו', גס"ן כן לומר אמת⁶⁷.

56) והיינו שבתחילת גידולה היא מתוקה ובסוף גידולה היא מרה, ומרבירו לקמן (סי' תעה ס"ק ל) שכתב שטעם מרור היינו הרגשת מרירות בפה, משמע לבאורה שיש לאוכלה כשיש בה קצת מרירות, הביא הגרי"י קרליץ (הוט שני פסח פ"ז ס"ק טו) שבודרך כלל הקלחים הקטנים שבתסה הם קצת מרים, וכן כתב החזו"א (א"ח סי' קכד ס"ק ד ל"דף לט ע"א), שרשאי לצאת בה רק בשעה **המשך במילואים עמוד 36**

מילואים הלכות פסח סימן תעג המשך מעמוד קודם

אחרת, יאמר את שאר הברכות על כוס ברכת המזון של החתן ומשום כבודו של החתן, וכן דעת המריש אלישיב (הגדה של פסח על פי פסקיו עמ' 22).

(הלכות שלמה פסח פ"ט דבר הלכה אות קט"ז). שאף שכתב הרמ"א (אה"ע"ז סי' ט"ב ס"ט) שאת שאר הברכות נוהגים לומר על כוס אחרת ולא על כוס ברכת המזון, מימי בליל הסדר שאי אפשר להוסיף כוס

הלכות פסח סימן תעג המשך מעמוד 164

אכילת המרור, ולכן צריך לאכול בה כוית ולטבל בחזרת. (משני"ב ס"ק כא)
מ"ד מלח מצט כמו שכתוב פ"ס ט"ז.
33) ואף כשעושה מעט רק לאותו היום, כתב השו"ע שם (ס"ב) שאסור לעשותו ע"י, ודחינו שני שלישי מלח על שליש אחר מימ. ובטעם הדבר כתב במשני"ב שם (ס"ק יב) מפני שנראה כעושה מוריס לכבוש בו רגים.
ומי שאין לו מי מלח, כתב להלן (ס"ק נד) שרשאי לטבול ב"ין.

שיש לרין בזה, כ"י ששנן הכרפס הוא לפתוח ב"י כדרך בני הורין כדי לעורר בה את תאוות האכילה, ותפוחי אדמה מבושלים הריחם משביעים במקצת, וכדאי שאינם מעוררים את התיאבון.
32) שם נחבאר שאם אין ירק אחר לטיבול ראשון ח"י ממרור, וי"ר עליו יבורא פרי האדמה; וכן על אכילת מרור בטיבול הראשון, ובטיבול השני יטבלנו בחרוסת ויאכלנו בלא ברכה. וכתב במשני"ב שם (ס"ק כ) שלדעה זו יאכל ממנו רק מעט בטיבול הראשון, כ"י שיעקר אכילת המרור וזא בטיבול השני, וכן לא יטבל או בחרוסת. אמנם, הביא שם (ס"ק כח) דעת הרבה פוסקים שיערף שבאכילה הראשונה יאכל לשם

הלכות פסח סימן תעג המשך מעמוד 166

57) ושיעור החיוב שיש להוציא עבור הידור מצוה, כתב השו"ע לקמן (סי' תר"ט ס"א) לענין אחרון, שהוא רק באופן שקנה אחרון שיש בו חשש שמא יתמעט מהשיעור של המצוה, שאז מצוה להוסיף בדמיו עד שליש מלגיו (וכתב המשני"ב שם (ס"ק ג) שיש מחמירים שהוא עד שליש מלבדו). יש מי שאומר שדין זה הוא באופן שעמד לקנות אחרון יש לפניו אחרון יותר מהדור, שיקח את המהודד אם אינו יקר יותר משליש מלגיו. אכן, הביא שם (ס"ק ה) את דעת הגר"א שגם באופן שכבר קנה ולאחר מכן מצא אחרון יותר מהדור, שצריך להוסיף שליש ולהחליפו, וכתב במשני"ב שם (ס"ק א ו-ה) שהוא הדין בכל המצוות.

שתופול בה המירוח, אך יותר שלא יאכלנה בסוף גירולה שאז היא מרה כלענה, ובדרגה כזו שהיא מרה כלענה ביאר הגרש"ז אויערבך (הלכות שלמה פסח פ"ז ס"כ"א) ודבר הלכה אות ל"ה שדאי אין יוצאין בה, כ"י שהוא שלא כדרך אכילתה, וז"ל כמו שכתב הח"י אר"ם (סי' קל ט"ג) שיוצא בה ידי חובה גם אם לוקחה בשעה שהיא מתוקה, ולא איכפת לנו שאין בה מריחות כלל. וכן כתב השו"ע הרב (ס"ל) שראוי לקחתה אף בעודה מתוקה, וכן דעת הגרש"ז אויערבך (שם). וביאר שהדין הוא שצריך להרגיש את טעם אותו המין הנקרא מרור.

הלכות פסח סימן תעג המשך מעמוד 168

[משני"ב ס"ק ע]
וקשה"ן או ק"אשה שו"א לח"י.
78) והבן ששואל ימה נשתנה, כתב הח"י אר"ם (כלל קל הסדר בקצרה סי' שישאל התינוק, ואם אין שם תינוק ישאל בו, הוסיף הקצושיע (סי' ק"ט ס"ד), שאם אין תינוק שיכול לשאול, שישאל בנו האחר או בתו או חברו או אשתו. והערוך השלחן (ס"כ"א) כתב שבתו קדמת לאשתו.
ואופן אמירת ימה נשתנה; כתב המהר"ל (מנהגים סדר ההגדה אות כה) שיאמר אותו בניגון יפה כדי לשבח לאדון הכל.

כדי שידעו ענין סיפור יציאת מצרים, שיעקר המצוה היא תשובת האב על שאלת הבן.
77) ובזמנינו שאין דרך בני חורין להטב או לטבל, ולכן ההסיבה הטיבול אינם נראים כלל בדרך חירות (וממילא אין הבן שומע ב'עבדים היינו ועתה בני חורין תשובה לשאלתו). דעת הגרש"ז אויערבך (הלכות שלמה פסח פ"ט ס"ל) שהיוב האב לתת תשובה לבנים על שאלות המנה נשתנה; ולבאר להם את שני הענינים האלו של ההסיבה הטיבול. והוסיף (דבר הלכה שם אות ט"א), שראוי לכל אב לבאר בפרטות איך בפרשת 'עבדים היינו' מושבת כל השאלות של הבן, ולא לסמוך על מה שיאמר אחר כך בנוסח ההגדה ויבן גמליאל אומר; וכו'.

הלכות פסח סימן תעג

ביאורים ומוספים

לטבול את התפוח אדמה ביד ולא בכלי. אכן בספר מקראי קודש (פסח ח"ב סי' לט) כתב, שבליל הסדר יש לחוש שטעם היוב נטילה זו הוא כדי שיעשה שינוי ויהיה היכר לתנוקות, ולכן גם אם אוכל במזלג יטול ידיו.

ואחר הנטילה, דעת החו"מ (הגדה של פסח חו"מ, ורחץ סי' ג) שלא יפסיק בשיחה, ומשום שעצם הנטילה צריכה להיות סמוך לאכילה, ואינו רין רק משום הברכה. וכן דעת הגר"ש איערבך (הליכות שלמה פ"ט ארחות הלכה הע' 183), וכן דעת הגר"ש אלישיב (הגדה של פסח על פי פסקיו עמ' 23) שראוי שלא לדבר, אך לצרכי הסדר מותר.

[משנ"ב ס"ק נב]

לְעִיל בְּסִימָן קִנְחַ סְעִיף ⁶⁴.

64) ואם שכח וברך על נטילה זו, כתב הכף החיים (סי' קז) שמ"מ בנטילה על אכילת המצה חוזר ומברך. וכן הורה הגר"ש איערבך (שרת רבבות אפרים ח"א סי' שא), והוסף שטוב שיעשה כעצת הביה"מ לקמן (סי' תעה סי' ד"ה יטול) שיגע בידיו במקומות המכוסים שבגוף, כדי שיתחייב בתורת ודאי בנטילה שניה ויכול לברך.

[משנ"ב ס"ק נג]

שְׁלֹא יִהְיֶה בּוֹ חֵיב בְּלֵל לְקִלֵי עֲלֵמָא ⁶⁵.

65) ומטעם זה, אף ירק שלם שהוא 'בריה', כתב בספר מקראי קודש (פסח ח"ב סי' מ) שאין לאוכלו, משום שיש צד שחייב באכילתו בברכה אחרונה גם אם לא אבל ממנו כוית, כמבואר בשו"ע לעיל (סי' רי"א). אבל אם ריסקו קודם האכילה, כתב במשנ"ב שם (סי' ו) שאין לו דין 'בריה', וכתב השע"צ שם (סי' כא) שהוא הדין אם חתכו לשנים.

[משנ"ב ס"ק נד]

או בְּמִי-מְלַח ⁶⁶.

66) והזמן שיטבול את הכרפס במי מלח, כתב המג"א (סי' ט) שהוא אחר הברכה. וביאר הפמ"ג (א"א סי' ט) שאין זה נחשב הפסק, כיון שאף הטיבול הוא מצוה והברכה היא גם על הטיבול, אמנם ציין שלשון השו"ע הוא זמטבלו בחומץ ומברך, ומשמע שזמטבלו תחילה ורק אחר כך מברך, וכן כתב הכף החיים (סי' קיא) שיטבול קודם הברכה, וכן הורה הגר"ח קניבסקי (הגדה של פסח על פי פסקיו עמ' לו).

[משנ"ב ס"ק נה]

וּבְקִרְבָּי בּוֹרְא פְּרִי הָעֶדְמָה ⁶⁷.

67) והאם יש להסב באכילת הכרפס, הברכי יוסף (סי' יד) כתב שאין להסב, וכן כתב הבן איש חי (שעה א' פ' צו אות לב), וכן הורה הגר"ח קניבסקי (הגדה של פסח על פי פסקיו עמ' לו). וכן דעת הגר"ח קרליץ (חוט שני פסח פ"ז סי' טז) שאכילת הכרפס אינה מהדברים החייבים בהסיבה. מאידך, דעת האבודרהם (סדר הגדה של פסח ופירשה ד"ה ולאחר) שיש להסב, וכן כתב הקצו"ש (סי' קיט סי' ג) וכן נהגו הגר"ח והגר"ז סאלוויצ'יק (הגדה מבית הלוי הל' כרפס אות ד ובהוספות עמ' עה). ובשו"ת אור לציון (ח"ג פט"ז תשובה ט) כתב שהעיקר לדינא שלא צריך הסיבה, אך טוב אם יאכל מעט בהסיבה ומעט שלא בהסיבה, ובלבד שלא יאכל יותר מכזית.

[משנ"ב ס"ק נז]

אֶף לֹא יִכְרֵךְ עַל זְהָרָה ⁶⁸.

68) ואף שבאופן שאכל דבר איסור והקיאו נחשב הדבר לאכילה ועבר על האיסור משום ההנאה שהייתה לו בגרון, ואם בן לכאורה גם לעיטת המרור תיחשב כאכילה ויצטרך לברך עליה, כתב הגר"ש איערבך (שו"ת נוחת שלמה ח"א סי' צא אות יז) שצריך את כל ההנאה שהגרון יכול להינות, היינו עד שיגיע המאכל לבית הבליעה שהוא מקום שאינו יכול לחזור משם, ולכן באכילת איסור נחשב הדבר כאכילה משום שהמאכל הגיע לבית הבליעה ומשם הקיאו, אבל אם לועס ופולט את המרור מפיו, ודאי שלא נחשב הדבר לאכילה ולא יצא ידי חובה.

[משנ"ב ס"ק נח]

הַפְּזָקִים בְּשִׁסָּ לְעֵזְבֵי מְרוֹרָה ⁶⁹.

69) ואם אין בנמצא כלל מאלו המינים הכשרים, כתב השו"ע הרב (סלי"א) שלזכר בעלמא טוב שיאכל כל ירק אחר שיש בו מרירות ולא יברך עליו, וכן אין צריך שיהיה בו כוית.

[משנ"ב ס"ק נט]

מְקַר לְעִשְׂתוֹ בְּיוֹם-טוֹב ⁶⁰.

60) ואת התבלינים שצריך לפורר בשביל החרות, כתב לקמן (סי' תקד סי' יא) שאף התבלינים המפיגים טעמים, אם מ"מ ידע שיצטרך להם ביום טוב ולא פיררם בערב יום טוב, מותר לפוררם בשינוי קצת, ואם לא ידע שיצטרך להם, יש אומרים שאין צריך כלל שינה, ויש שכתבו שלפי המנהג יפורר בשינוי קצת, ואם מפוררם על השולחן או על המפה ולא על הכלי כדרך חול, כתב שם (סי' יט) שנחשב הדבר לשינוי.

[משנ"ב ס"ק נס]

וּבְמִשְׁנֵה בְּרוּךְ שֵׁם סְעִיף-קָטָן סח ⁶¹.

61) שם כתב, שלדעת הרמ"א אסור לתת את המשקה לתוך החרוסת אלא אם כן החרוסת בלילה רכה, ואף ישנה באופן הנתינה, היינו שיתן את החרוסת לתוך היין וערב באצבעו (כמבואר ברמ"א שם).

ואם נתן מעט משקה בערב שבת, כתב שם (סי' טה) שלכל הדעות מותר להוסיף עוד יין אך יעשה בשינוי [כמבואר שם (סי' טז)], אבל אם נתן מערב שבת רק כמה טיפות ולא נתגבל המאכל על ידיהן, אין היתר להוסיף עוד.

[משנ"ב ס"ק נז]

שְׁאִין נִדְוָכִין הֵיטֵב וְהֵם אֶרְבֵּיס ⁶².

62) ומטעם זה נהג הגר"ח קניבסקי (ארחות רבנו ח"ב עמ' טב) לטחון את הקינמון והאינג'ר לחרושת במטחנת בשר ולא לגרדם במגדרת, כדי שישאררו התיכות וירמה קצת לתבן.

[משנ"ב ס"ק נח]

דְּכַל דְּכָר שְׁטוּבָלוּ בְּמִשְׁקָה צְרִיךְ נְטִילָה ⁶³.

63) ואף שבזמננו אוכלים תפוחי אדמה [לאותם הנהגים לקחת לכרפס תפוח אדמה מבושיל] במזלג, ביאר הגר"ח קרליץ (חוט שני פסח פ"ז סי' טז) שבליל הסדר הרגילות היא שטובלים את התפוח אדמה במי המלח בידים, ולכן הוא דבר שטיבולו במשקה, וכן דעת הגר"מ שטרנבוך (הגדת מועדים חומ"ס) שצריך להקפיד

הַלְבוּת פֶּסַח סִימָן תַּעֲנֵה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ו']

גספן אינו נכון, כן קחבי האַרְוֹנִים²¹.

21) ובטעם הדבר כתב השו"ע הרב (ס"ד), שמא יטעו אחרים ויטלו ויברכו על נטילה זו כמו שהגילום בשאר שבתות השנה. והסיף, שאף אם נטל ידיו מימ צריך לחזור ולטול ידיו לפני אכילת המצה, כיון שמפסיקים הרבה בין הקידוש לאכילה באמירת ההגדה, וכבר הסיח דעתו משמירת ידיו.

[משנ"ב ס"ק י']

ובמִשְׁנֵה בְרוּךְ סְעִיף־קֶסֶן כא"ש.

22) ושם התבאר שלמנהגינו שאין מוסיפים לשתות עוד כוס בין הכוסות הראשונות (כמבואר כאן בשו"ע (ס"ג)), ואם כן לא היה בדעתו לשתות עוד יין בין הכוסות, ולכן אם ישנה יצטרך לברך ויהיה מראה כמוסיף על הכוסות, לפיכך יסמוך על דעת הסוברים שאין חיוב הסיבה בומנינו ומימ נכון שקדם שיברך על הכוס הראשונה יהיה בדעתו לחזור ולשתות בין הכוסות הראשונות, ואז אפילו יטעה וישתה את הכוס הראשונה בלא הסיבה, ויכל לשתות כוס אחרת בהסיבה ובלי ברכה, ולא יהיה נראה כמוסיף על הכוסות.

[משנ"ב ס"ק יא']

בכַּתְּוֹתֵינוּ לְבִסְטָה²³, עוֹד, דְּהָרִי יִכְרֵךְ כְּרַבְּהָ אֶתְחַנְּנָה²⁴.

23) ובטעם הדבר כתב לעיל (סי' רע"ב ס"ק לז'), שכוס זו שהיא של קידוש היא מצרכי הסעודה, והריזה בדידים הבאים מחמת הסעודה, שהם טפלים לסעודה ונפטרים בברכת המזון.

24) ומה שהוצרך לכתוב עוד טעם, ראה מה שכתב בביה"ל לעיל (סי' קע"ד ס"ו ד"ה וכן פוטר) שדין זה שברכת המזון פוטר את היין שלפני המזון אינו דין ברור, ויש שיטות ראשונים שצריך לברך עליו ברכה אחרונה. ועד ביאר הכף החיים (ס"ק לד') במה שהוצרך לטעם השני, שהוא מחמת השיטות שברכת המזון אינה פוטרת יין של קידוש באופן שקידוש קודם נטילה, ואם כן בלילה הזה שכתב השו"ע כאן שלכל הרעות נטילים ידים לאחר הקידוש, אינו נפטר בברכת המזון לשיטות אלו.

[משנ"ב ס"ק טז']

מִתְּרֵי לְשִׁתּוֹת בֵּין הַכּוֹסוֹת²⁵.

25) ולענין אכילה, כתב בשו"ת אור לציון (חי' פט"ו תשובה ז') שלכתחילה ראוי שלא לאכול עד אחרי אכילת המצה, כדי שיאכל את המצה לתאבון. אמנם אם הוא רעב וכגון בכור שהתענה, כתב בשו"ת שבת הלוי (חי' ס"ו ק"ח אות א') שיכול לאכול לכתחילה, וכן דעת הגרי"ש אלישיב (הגדה של פסח הלילה הזה עמ' 13) שיכול לאכול פירות או ביצים ולברך עליהם 'בדא נפשות', אך יאכלם ויברך אחריהם לפני אכילת הכרפס, כי אם יאכלם אחרי אכילת הכרפס ויברך עליהם ברכה אחרונה יפטר מה גם את הכרפס, והרי יש הסוברים שברכת הכרפס עולה גם על המרור שיאכל אחר כך, וכן כתב בשו"ת אור לציון (שם).

[בה"ל ד"ה הרושת ביח']

רק שְׁקִנֵי הַכּוֹס וְהַיֵּין עֲצֻמוֹ לְאֻמִּיתָתָא²⁶.

26) אמנם, בשו"ע להלן (סי"ז) כתב שמוגים לו את הכוס מיד לאחר אמירת 'הא לחמא עניא', וביאר במשנ"ב שם (ס"ק סב') שתחילת אמירת ההגדה היא באמירת 'הא לחמא עניא', ואם כן נמצא שמוגת הכוס השני היא אחר תחילת ההגדה.

[משנ"ב ס"ק יז']

אֵלָא קֶלֶן נִיטְלֵךְ מְשַׁל כַּעֲלֵה־בַיִת²⁷.

27) ובומנינו שהמנות דקות ואין במנות שלפני הבעל הבית שיעור כזית לכל אחד מהמסובים, ראה מה שכתבנו לקמן (סי' תש"ס ס"ק ו').

[משנ"ב ס"ק יח']

שְׁנַיִם בְּשִׁבִיל לְחֵם־מִשְׁנֵה נִשְׁאָר יוֹסֵטוּב²⁸ וכו', וְחִצְיָה הַשְּׁנַיִ בְּשִׁבִיל אֶפְיֻקְמָן²⁹.

28) ובמצה של לחם משנה שהרגילות שמתפורר קצת מהמצה במקומות השרופים, דעת הגרי"ש קרליץ (חוט שני פסח פ"ו ס"ק יט) שנחשבת המצה שלימה, כיון שעדיין אין בהיסרון זה שיעור של אחד ממימ מהמצה. אמנם, אם יש חיסרון של ממש במצה, צריך לקחת בחשבון השיעור של אחד ממימ גם את שיעורם של פירורים אלו.

ומצה שבורה שרדצה להשלימה על ידי ששורפה במקום שחסרה, דעת הגרי"ש אלישיב (הגדה של פסח הלילה הזה עמ' 9) שאין זה מועיל, וכן דעת הגרי"ש קרליץ (שם), ומשום שאין זה באפיה מחדש אלא כצביעת המקום מחדש, וגם הגר"ש איערבך (הגדת הלילה הזה שם) פקפק הרבה בזה, אמנם גם לדעת הנהגים כן וטוברים שאפשר להחשיב לחם כשלם על ידי הריכה, דעת הגר"ש איערבך (שש"כ חי' פניה הע' לה) שאין לעשות כן בדיט משום תיקון מצא.

וכשרצפה להוציא מצות שלימות לצורך לחם משנה מתוך חבילת המצות, דעת הגר"ש איערבך (שש"כ פ"ג ט"ל ובהע' עח) שמותר להוציא מצה אחר מצה עד שימצא מצה שלימה, ואין בזה חשש בורה. אולם אם המצות השלימות והשבורות מונחות במעורב שלא בחבילה, יקח את השלימות ויניח את השבורות כדי שלא יברור פסולת מתוך אוכל. אמנם, אם רוצה את השלימות רק כדי לפזר את השולחן בעריכה נאה, דעתו שם (הע' עב) שמותר לקחת אף את השבורות.

29) וכיון שמהמצה השניה צריך לקחת שני כזיתים, כתב השו"ע הרב (סי' תנ"ח ס"ז) שהיא צריכה להיות גדולה יותר מהמצה הראשונה והשלישית, ובאופן שתספיק לכזית מצה וכזית אפיקומן.

[משנ"ב ס"ק יט']

וְכַפְסֵי הוּא מִין יִרְק שְׁקוּרֵין אוֹתוֹ כַּפְסוֹת³⁰.

30) וירק זה, כתב המחצה"ש (ס"ק ד') שהוא הנקרא בלשוננו 'צעלליר', ובשו"ת חתם סופר (אריז' סי' קלב) כתב שהוא הנקרא 'צעליר' ושכן נתברר למו"ר רבי נתן אדלר, והמג"א (ס"ק ד') כתב שנהגו לקחת ירק הנקרא פטרוזילין, וכן כתב החי' אדם (כלל קל ס"ה). והנהגת החפץ חיים (מאיר עיני ישראל ח"א עמ' 63) היתה לקחת תפוחי אדמה, והערך השלחן (ס"ז) כתב שנהגים לקחת בצל או ענן או תפוחי אדמה, והרבה נהגו (לח) ארץ ישראל, הלכות פסח) לקחת ירק הנקרא בערבית 'כרפס' עם עוד ירק שברכתו 'הארמה'. והגר"ש איערבך (הלכות שלמה פסח פ"ט סכ"ח) נהג לקחת ירק המלפפון, שכן חשש מתולעים בסלרי (הגדה של פסח על פי פסקיו הע' 436).

[משנ"ב ס"ק כ']

מְאִינָה מִיֵּין שְׁהוּא³¹ וכו', וְצֶעֶן לְקָמֶן כְּסִימָן תַּעֲנֵה פְעִיף³².

31) אכן על תפוחי אדמה מבושלים שאוכלים אותם ככרפס, דעת הגר"ש איערבך (הלכות שלמה פסח פ"ט דבר הלאה אות נ) **המשך במילואים עמוד 35**

